

Biografische notities, interview met Jelle Sixma

gesprek op 17 december 2012 te Odijk van 10.30 -11.45
aanwezig : prof dr. J.Sixma, mw S Sixma, K.B.Koster

Jelle Sixma is op 14 juli 1918 te Warga in Friesland geboren. Hij bezocht daar de lagere school. Van de hoofdonderwijzer kreeg de vader van Jelle het advies om hem na de zesde klas te laten "doorleren". Dit betekende dat hij eerst de Mulo in Leeuwarden en daarna de Kweekschool aan het Schavenek in Leeuwarden bezocht. Aansluitend haalde hij meteen de hoofdklasse.

Sixma : Veel perspectief op een baan in het onderwijs was er in de jaren 30 niet. Als tijdelijke invalleerkracht werkte ik in verschillende plaatsen in Friesland o.a. in Hindeloopen. In mijn eigen woonplaats met 5000 inwoners waren 17 werkeloze onderwijzers, bijna evenveel als er in die gemeente werkten. Via een kennis hoorde ik dat het beroepsperspectief in het Montessorionderwijs veel beter was, maar dan moest je eerst wel een tweejarige opleiding volgen in Utrecht en Amsterdam. Vanuit Bussum, waar ik bij vrienden op kamers woonde, ging ik wekelijks op de fiets naar Utrecht en Amsterdam. Na een jaar had ik de Montessoribevoegdheid. Uit die tijd dateren ook mijn contacten met dhr Fontein, de latere directeur van de IVOSchool in Bussum

Ondertussen was ik jarenlang actief in de Blauwe Jeugdbeweging, de JVO, de Jeugdbond voor Onthouding, een pendant van het AJC. Mijn latere vrouw was ook lid van deze idealistische onthoudersbeweging. De JVO was een sterk idealistische organisatie. In verband met mijn besluit tot dienstweigering, werd ik in 1939 tewerkgesteld in het werkkamp Papenvoort, bij het dorp Rolde in Drenthe. Dat duurde tot kort na de Duitse inval in 1940. Toen besloot de Drentse CdK dat de dienstweigeraars niet langer in Papenvoort hoefden te blijven.

Pogingen een vaste baan in het onderwijs te vinden in Friesland (in Sneek) hadden aanvankelijk geen succes. Wel suggereerde het toenmalig hoofd van een lagere school in Sneek Wim Vliegthart (de latere orthopedagoog prof dr. W.E. Vliegthart) het op een later moment nog eens te proberen. De Montessori-opleiding kwam goed van pas. In 1943 werd Sixma benoemd tot onderwijzer-groepsleider op een kleine particuliere Montessorischool in Arnhem. De totale school telde slechts 20 leerlingen, een luxe in die tijd. Deze eliteschool was toch niet helemaal passend bij de sociaal bevlogen, links georiënteerde, uit de blauwe jeugd afkomstige plattelands Fries. In 1944 onstond een vacature in Sneek op de lagere school van Vliegthart. Sixma bleef daar tot 1954, eerst als onderwijzer en na het vertrek van Vliegthart als Hoofd der School.

Via Vliegthart kwam Sixma in contact met prof Langeveld in Utrecht. Om vanuit Sneek in Utrecht te studeren was in die tijd qua afstand nagenoeg onmogelijk. Langeveld had bovendien niet zoveel op met "al die onderwijzers die pedagogiek wilden studeren". In een gesprek suggereerde hij Sixma dat deze beter een (schriftelijke) opleiding wiskunde zou kunnen gaan doen. Zo gezegd, zo gedaan. Bij het latere PBNA uit Arnhem volgde Sixma enige tijd de MO A wiskunde opleiding. Maar zegt Sixma nu: "dat was het toch niet voor mij"

Tijdens de periode in Sneek studeerde Sixma in tweede instantie toch MO- Pedagogiek bij Langeveld in Utrecht. Wim Vliegthart had hierin een bemiddelende rol vervuld. In 1950 was Vliegthart benoemd tot wetenschappelijk medewerker aan het Pedagogisch Instituut te Utrecht. In 1954 verliet Sixma Sneek en werd hij hoofd van een Montessorischool in Bussum. Dat werk combineerde hij met de MO-B studie pedagogiek aan de Utrecht Universiteit en met de publikatie van een boek over het Montessori-onderwijs in de serie Moderne Onderwijssystemen.

Nadat Sixma zijn MO-B akte had behaald, verliet hij in 1958 Bussum en werd hij docent pedagogiek aan de vrijzinnige Kweekschool van het Haags Genootschap in 's-Gravenhage.

Intussen haalde hij bij Langeveld ook zijn doctoraal pedagogiek, waarbij deze de publikatie over het Montessori onderwijs als vrijstellend voor sommige studie doctoraal studie onderdelen wilde beschouwen.

Na vier jaar docentschap aan de Kweekschool maakte Sixma in Den Haag de overstap naar het Haags Pedagogisch Centrum, een gemeentelijke schoolbegeleidingsdienst *avant la lettre*. Daar werkte hij intensief samen met dr Haenen.

In 1964/1965 kreeg Sixma een aanstelling als wetenschappelijk medewerker bij het Pedagogisch Instituut te Utrecht. Onder supervisie van Langeveld was de schoolpedagogiek (de latere onderwijskunde) een zelfstandige afdeling binnen het PI geworden, net zoals dat eerder met de orthopedagogiek was gebeurd. Vliegthart had daar als hoogleraar de leiding.

De oorspronkelijke afdeling schoolpedagogiek stond onder leiding van dr. J.Bijl , die een lectoraat in de schoolpedagogiek en didaktiek vervulde en twee wetenschappelijk medewerkers, te weten drs. J.Sixma en drs. J.M. F. Teunissen. De taakverdeling was glashelder :

Bijl verzorgde de theoretische, historische en algemene didaktiek ; Sixma kreeg het lees-taal domein en Teunissen het reken-wiskunde domein toegewezen.

Het wetenschappelijk werk van Sixma kent twee belangrijke thema's

Allereerst het Leesvoorwaarden onderzoek. Daarop promoveerde hij te Utrecht op vrijdag 19 januari 1973 des namiddags te 3.15. Prof. M.J.Langeveld was de promotor. Dit onderzoek leidde tot een uitgebreid toets-en trainingsprogramma voor het voorbereidend en aanvankelijk leesonderwijs. Dankzij Sixma goede relaties in de wereld van de pedagogische centra, de opleidingsscholen tot kleuterleidster en tot onderwijzer en de schooladviesdiensten werd de verspreiding van het leesvoorwaardenprogramma in het onderwijs een groot succes.

Datzelfde gold voor het onderwijsleerpakket Didactische Analyse, dat Sixma samen met Leon van Gelder , Theo Oudkerk Pool en een groep van jongere medewerkers voor de Kweekscholen had ontwikkeld . Uitgeverij Wolters Noordhoff in Groningen speelde daarbij een belangrijke ondersteunende rol. Hele generaties onderwijzers zijn opgeleid met het programma van Didactische Analyse.

Kenmerkend voor de benadering van Sixma van de latere onderwijskunde was steeds de gerichtheid op optimalisering van het onderwijs. Zijn op 23 september 1983 uitgesproken afscheidsrede getuigt daarvan. De titel luidt: Reflecties over onderwijskunde als dienstbare wetenschap .

Sixma heeft in totaal 19 promovendi tot de doctorstitel begeleid. Onder hen zijn de latere hoogleraren wiskunde didaktiek Adri Treffers en Fred Goffree, enkele hoogleraren onderwijskunde (Bert Creemers in Groningen, Wim Nijhof en Huub Coonen in Twente, Dodde in Utrecht) en een flink aantal medewerkers van schooladviesdiensten en onderwijsondersteuningsinstellingen.

Een promotie verdient extra aandacht omdat deze via de Fryske Akademy kon plaatsvinden, Hiermee komt het begin en het eind van de onderwijsloopbaan van Jelle Sixma eigenlijk prachtig bij elkaar.